

N:o 90.

Af herr **J. Widén** m. fl., i anledning af Kongl. Majt:s i statsverkspropositionen gjorda framställning om beviljande af medel till anordnande af en parallellklass vid folkskolelärareseminariet i Vexjö.

I Kongl. Majt:s nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof, åttonde hufvudtiteln, föreslås bland annat:

ej mindre att, till uppförande af erforderliga byggnader för ett folkskolelärarinneseminarium i Landskrona, Riksdagen måtte bevilja ett extra anslag af 224.000 kronor och deraf anvisa 124.000 kronor att utgå under år 1901, äfvensom för begynnande af undervisningen derstädes vid början af höstterminen 1900 samt uppehållande af densamma under nämnda termin och under år 1901 likaledes på extra stat för sistnämnda år uppföra ett belopp af 17.800 kronor,

än äfven att för anordnande af en parallellklass, utöfver de två förut inrättade i Kalmar och Göteborg, vid folkskolelärareseminariet i Vexjö Riksdagen måtte på extra stat för år 1901 bevilja 11.200 kronor.

Att stor brist råder på lärare och lärarinnor vid folkskolorna i riket, är sedan länge känt och erkänt; och regeringen har ytterligare konstaterat detta faktum samt jemväl framhållit och visat, att denna brist varit i ständigt fortgående ökning.

Att densamma härleder sig icke från brist på personer, som äro hågade att egna sig åt lärarekallet, utan af bristande utrymme i de af staten upprättade undervisningsanstalterna, har också vid flera tillfällen blifvit uppvisadt. Såsom ytterligare bevis derpå må framhållas, att enligt uppgift i

Svensk Läraretidning år 1899 inträde vid seminarierna söktes af 461 män och 278 qvinnor, af hvilka endast 221 män och 167 qvinnor vunno inträde; äfven med antagande, att en stor del af de utestängda blifvit underkända vid profningarne, qvarstår i allt fall ett betydande antal sökande, som måst uteslutas af brist på utrymme.

Rörande sättet för afhjelpande af denna brist hafva emellertid meningarna varit mycket delade. Så hafva en del myndigheter, som yttrat sig i frågan, ansett, att behovet af lärarekrafter skulle lämpligast och billigast fyllas genom inrättande af parallelklasser vid några af de redan befintliga seminarierna. Andra åter hafva ansett nödigt, att ett eller flera nya seminarier inrättades. Så har domkapitlet i Upsala i infordradt utlåtande uttalat sig för inrättande af två nya seminarier, ett för folkskolelärare i Strengnäs och ett för lärarinnor i sydvestra Sverige, förslagsvis i Helsingborg eller Halmstad; samma mening uttalas af seminarierektorn i Karlstad; domkapitlet i Vesterås, deri instämmande med seminarierektorn i Falun, anser ett nytt folkskolelärareseminarium böra inrättas i Strengnäs eller Örebro; folkskoleinspektören i Södermanland förordar inrättandet af ett nytt lärarinneseminarium för mellersta Sverige, exempelvis i Strengnäs eller någon af städerna Norrköping, Jönköping eller Örebro. Regeringen anslöt sig till en början till den förstnämnda åsigten och begärde af 1899 års Riksdag anslag till anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier. Samtidigt väcktes emellertid af herr Ivar Månsson jemte åtskilliga andra representanter från sydliga Sverige motion, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville, så snart ske kunde, till Riksdagen inkomma med förslag om inrättande på därför lämplig ort inom Malmöhus eller Kristianstads län af ett seminarium för utbildande af folkskolelärarinnor. I denna motion framhöll motionärerna, att inrättande snarast möjligt af ett nytt seminarium skulle vara den rigtigaste utvägen för tillgodoseende af behovet af lärarekrafter. I skrifvelse till Kongl. Maj:t anhöll ock Riksdagen, jemte det att det begärda anslaget till parallelklassen beviljades, om utredning, huruvida ett nytt seminarium för qvinliga elever vore erforderligt och inom hvilken del af landet det i sådant fall lämpligast borde förläggas, dervid, tillades det, Kongl. Maj:t icke torde underlåta att jemväl taga i öfvervägande hvad af motionärerna blifvit anfördt i fråga om lämpligheten af det nya seminariets förläggande inom Malmöhus eller Kristianstads län.

Frukten af den sålunda begärda utredningen föreligger i Kongl. Maj:ts ofvan berörda nådiga proposition till detta års Riksdag.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet angående förevarande ärende anför chefen för ecklesiastikdepartementet, att det ej torde kunna bestridas, att bästa sättet för vinnande af ändamålet, fyllande af behovet på lärarekrafter, är att inrätta nya seminarier, samt att helst två nya seminarier, ett manligt och ett qvinligt, borde inrättas, enär man endast derigenom skulle kunna utbilda erforderligt antal lärare och lärarinnor och sålunda undanröjda de svårigheter, med hvilka skolråden hafva att kämpa för uppehållande af folkskolelärarebefattningarne. Det ansågs dock medföra alltför stora kostnader att samtidigt bygga och i öfrigt anordna två seminarier, och därför hade det ansetts lämpligt att till en början nöja sig med att iordningsställa *ett* nytt seminarium och att samtidigt utvidga ännu ett annat med en parallellklass.

Den utredning, som blifvit förebragt, gifver alltså otvetydigt vid handen, såväl att den öfverklagade lärarebristen är konstant som att det enda fullt lämpliga sättet att råda bot härpå är inrättandet af två nya seminarier, ett qvinligt och ett manligt. Det torde icke låta sig bestridas, att det förra bör förläggas i Skåne, som hittills saknat ett qvinligt seminarium, men det synes också å andra sidan uppenbart, att behovet kräfver ett ytterligare seminarium, för män, i mellersta Sverige; och af de för detta föreslagna platserna torde någon tvekan icke böra förefinnas, att Strengnäs är den lämpligaste. Inom Strengnäs stift finnes, som bekant, för närvarande icke något seminarium; det i Stockholm fyller, såsom domkapitlens och folkskoleinspektörernas yttranden gifva vid handen, icke bristen på lärare inom mellersta Sverige. Strengnäs stad är väl belägen i en synnerligen vacker trakt, med ett helsosamt klimat och numera jemväl försedd med goda kommunikationer. Lefnadskostnaderna i Strengnäs äro jemväl billiga; såsom jemförelse må framhållas, att inackorderingsafgiften för lärjungar i allmänna läroverkets högre klasser hos familjer af medelklassen bestiger sig till 30 à 40 kronor pr månad; för elever vid seminariet bör den ställa sig något billigare. Rum med eldning och städning torde kunna erhållas till 50 kronor för 8 månader, då två dela ett rum; och mat kan fås till ett pris af 6 kronor i veckan. Enligt till kongl. ecklesiastikdepartementet gjordt meddelande hafva stadsfullmäktige i Strengnäs erbjudit sig till staten upplåta för byggande af ett lärarinneseminarium erforderlig tomt äfvensom för anläggning af en trädgård behöflig mark; och tvifvel lär ej kunna råda, att detta erbjudande får gälla äfven med afseende på ett lärareseminarium.

Då regeringen icke nu ansett sig böra komma med förslag om inrättande af ett nytt seminarium jemväl för lärare, har detta, enligt chefens för

ecklesiastikdepartementet yttrande, varit af förnämligast två skäl, nemligen dels för att undvika de dryga kostnader, som skulle blifva följden af det samtida inrättandet af två nya seminarier, dels för att förekomma utbildningen af allt för många lärare eller lärarinnor, för den händelse det befintliga behovet skulle visa sig mindre, än man beräknat. Hvad det sista af dessa skäl angår torde, på sätt redan förut antydts och jemväl i departementschefens yttrande erkännes, det vara utom allt tvifvel, att en konstant lärarebrist föreligger, hvilken ej kan afhjelpas genom de två redan inrättade parallellklasserna och det nya lärarinneseminarier. Det förra skälet är deremot talande nog. Och därför torde ock uppförandet af byggnader för det nya lärareseminariet icke heller böra komma i fråga, förrän det föreslagna lärarinneseminarier blifvit fullbordadt, hvilket ju antages ske inom två år. Men då ett förslag härom måste föregås af närmare utredning om det blifvande seminariets läge, uppgörande af ritningar dertill med flere omständigheter, som inverka på frågans bedömande, synes tiden redan nu vara inne att vidtaga dessa förberedelser.

Härtill föreligger derjemte just nu ett, såsom det synes, afgörande skäl. Kongl. Maj:t föreslår, såsom ofvan är nämndt, innevarande års Riksdag att på extra stat för år 1901 bevilja 11,200 kronor för anordnande af en parallellklass vid folkskolelärareseminariet i Vexjö. Då man, såsom i det ofta anförda yttrandet till statsrådsprotokollet, medgifver, att för behovets fyllande erfordras tvenne nya seminarier, synes det olämpligt att nedlägga kostnader på inrättandet af en parallellklass vid ytterligare ett förutvarande seminarium. Såsom motionärerna till 1899 års Riksdag framhålla, torde det möta svårigheter att indraga redan inrättade parallellklasser, dels därför att de i dessa intagna eleverna måste hinna fullständigt genomgå kurserna och från seminariet utexamineras, innan parallellklasserna indragas, dels till följd af det motstånd mot en dylik åtgärd, som alltid lärer möta från ortsmyndigheternas sida och jemväl af andra skäl. I allmänhet synes det ock vara lämpligare att söka afhjelpa den öfverklagade lärarebristen genom att inrätta nya seminarier än genom att utvidga de gamla, ty i senare fallet skulle antalet elever i de utvidgade anstalterna blifva så stort, att vederbörande lärare ej skulle kunna tillbörligt öfvervaka och vårda sig om dem på sådant sätt, som bäst passade för hvars och ens individualitet. Uppenbart är ock, att flera i skilda landsdelar befintliga seminarier skola hafva en bättre verkan med afseende å tilloppet af lämpliga sökande med efter landsdelarnes behof passande begåfning och kynne, än om några få större seminarier anordnas.

Men, säger man, - då behovet är trängande och man ej genast vill påbörja uppförandet af ett ytterligare nytt seminarium, återstår ej annat än att anordna parallelklasser vid ett förut befintligt. Detta är ju sant. Undertecknade tro oss dock kunna meddela, att, under förutsättning af att ett seminarium kommer att i Strengnäs inrättas, svårigheter icke skola möta att derstädes, på samma sätt som skett i Landskrona, erhålla provisoriska lokaler för seminarieundervisningens utöfvande under tiden för seminariebyggnadernas uppförande. Enligt protokoll vid skolrådssammanträde den 23 november 1899, har Strengnäs stads församlings skolråd beslutit, med afseende på ett blifvande lärarinneseminarium i Strengnäs, erbjuda regeringen hyresfritt tillbandahållande af tvenne lärosalar i det nya folkskolehuset under ett eller eventuellt två års tid; och det är all anledning att antaga, att detta erbjudande får gälla äfven med afseende på ett blifvande seminarium för lärare samt att ytterligare behöfliga provisoriska lokaler äfven kunna anskaffas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, tillåta vi oss vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte, med afslag Kongl. Maj:ts nådiga proposition om beviljande af medel till anordnande af en parallelklass vid folkskolelärareseminariet i Vexjö, i skifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t snarast möjligt till Riksdagen inkomma med utredning och förslag om inrättande i Strengnäs af ett seminarium för utbildande af folkskolelärare.

Stockholm den 27 januari 1900.

Johan Widén.

Fr. Petterson.

W. Johansson i Öija.

Gust. Österberg.

Knut Almqvist.

Ernst Lindblad.

Nils Olsson i Ättersta.

I. v. Knorring.